

Иван Вазов

Из кривините
(Едно възпоминание)

Пристигнахме доста рано на Карнарския хан. Както е обичаят, отседнахме там и влезнахме в кръчмата, за да си починем и хвърлим по чашка гроздова ракийка, преди да уловим кривините на Стара планина, която се зеленееше пред самата вратня на хана.

Аз пътувах насам за пръв път. Но троицата ми другари съграждани бяха стари влашки хаджии и познаваха добре пътя за Влашко – Колхидата някога на сопотненци и карловци, – за дете ме изпращаше баща ми с десетина минца, пуснати в портмонето ми, плюс няколко благословии за честита печалба под крилото на един сродник.

Ето защо през целия път дотука мене ме преследваха безпощадно, като конска муха, куплетите на блудкавичката песен:

Лятна нощ се превалява
и след лъскава зора
млад юнак си кон извожда
из железните врата.

С бащина благословия
той на коня възседнал,
за честита търговия
той намислил й тръгнал.

Със сухоежбината, която си носехме, ние направихме лека и бърза закуска, която наслаждахме с разговори, вшутявки и смехове. Защото на човека става весело, когато ще пътува през една Стара планина пролетно време и когато денят е чудесен и дружината е добра.

Ние не бяхме сами в кръчмата. В единия ѝ ъгъл, навътре, седяха мълчаливо двама други пътници. Те бяха пешаци, както личеше по пътешките им тояги, и небългари, както се виждаше по облеклото им. Единият, с твърде косматото и почерняло от слънцето лице, с див и блестящ поглед, беше в късо извехтяло зелено сетре, с жилетка и панталони окъсани и с някаква си оваляна кърпа, увита около шията вместо вратовръзка. Широкополата му смачкана шапка, твърде прехлупена въз навъсеното му лице, придаваше още повече мрачност на тоя господин и непобедимо наумяваше легендарните разбойници в Аbruците.

Другарят му, напротив, рус, белолик, без брада, малко приличаше на италианец, а още по-малко на италианец от Калабрия; той имаше успокоителен вид, носеше късичка синя, блуза, сини широки панталони и плитка капелка на главата с вътъкнато петлово перо – всички еднакво изхлузени и износени. Само краката му бяха в българска премяна –

цървули. Очевидно те бяха италианци, работници по Хиршовата железница, която се строеше тогава, или пък от някоя каменоломница.

Тия двама хора изрядко си погълчаваха някоя дума тихичко и повечето гледаха към нас и като че искаха да проумеят какво говорим и за какво се смеем...

Приятната закуска пред приятното пътуване ме направи особено дружелюбен и излиятелен. Аз посегнах да почерпя по с едно вино симпатичните земляци на Данте и Петрарка.

Но един от другарите ми смигна и ми пошушна:

– Що ти трябва? Недей има работа с тях...

„Защо?“ – попитах го с поглед само.

– Не са чисти хора... аз като че ги познавам – допълни той тайнствено.

Аз го пак погледнах в недоумение.

– Хайде да си тръгваме... Тука не е за нас – каза той безпокойно.

– Хаирсъзи? – пришепна другият спътник.

– По-лошо, по-лошо... – избъбра първият.

Това обстоятелство позамрачи веселото разположение на духа ми. Наставахме да се разплащаме. Когато пред тезгяха на кръчмаря отварях портмонето си, единият чужденец, белоликият, не знам как, също се намери там; забележих, че той успя да хвърли бърз поглед на жълтиците, като пресягаше да вземе тефтерче цигарени книги поличката над тезгяха. Това му движение ми даде възможност и аз да съзря под отзиналата му блуза главучките на два револвера и дръжката от бяла кост на една огромна кама.

Такова пълно и тежко въоръжение у един беден и пешак пътник не беше обикновена работа. Навярно другарят му пък трябваше да прилича на арсенал, ако му свалеше какъй дрипавото сетре – та него и лицето му го издаваше, че е настоящи Фра Дяволо! Предупреждението на другаря ми прочее беше основателно: ние имахме пред себе си живи разбойници! Но русият повече ме плашеше сега...

Ние потеглихме въз планината. При първия завой ние се обърнахме назад и с удоволствие забележихме, че те си останаха в кръчмата. Случайно и едно заптие от вардата ни стана другар. Ние се освободихме.

Широкият Троянски проход захваща и криволичи между зелена габрова гора, която облича цялата планина тъдява. Тия гъстаци стават по-високи и по-буйни, колкото се отива нагоре, и заграждат като две стени пътя в многобройните му зигзаги. Из вътрешността на гората се разнасяха весели рулади от песните на славеи. Дръгливите загорски

коне бавно, но бодро пристъпваха по каменливия и мъчен път, насаен с трапища, изрити от пороите. Те пърхаха от удоволствие, като поемаха с широките си ноздри прохладния и роден тям планински въздух. Заедно с възвишаването и панорамата на долината се разширяваше, гледката ставаше по-обаятелна. Аз се прехласвах и не можех да се наситя и на радвам на тия живописни и райски хубави ландшафти между Стара планина и Богдан. За да ми не бърка нищо на съзерцанието аз отпуснах поводника на коня и се оставих на инстинкта му. На места се даже поспирах. Така щото по едно време видях, че дружината ми отминала и се изгубила напред. Аз останах сам в гората. Тогава неволно ми хрумна пак за двамата подозрителни италианци и се се озърнах назад, но пътят оставаше пуст. Стана ми някак неловко, студено. Защото една гора в Турция означава хайдушки вертеп. Всяка гъста шубрака може да изкара едно нападение, всеки шумак – да донесе едно престъпление, да изригне един кръвник, както индийските лесове – една боа, един тигър или пантера. Горските проходи, сиреч най-романтичните места на България, бяха най-опасните: всяко такова място преговаря в шума на листака си не поетически легенди за самодиви и русалки, а кървави истории за убийства и ужаси. Ето защо, когато пътуваше човек сам из тях, гъстациите заприличваха на пусии и шумтенето им ставаше мистериозно-страшно, като шопота на един заговор...

Въображението насяваше с подозрителни симптоми околността. То търсеше и съглеждаше между братясалите стъбла на дърветата и сплетените им клонове ту цевта на една арнаутска пушка, ту гъжвите на злодейци, ту дългите поли на черкези, които се гушеха в гъстълака... Самотията около мене ми тегнеше... Извиках веднаж, дважд, напосока, дано ми се обадят – да чуя поне човешки глас, – но ми отговориха само екове... Аз задупчих енергически търбуха на коня си, но той беше заморен вече. Местността добиваше все повече враждебен вид. Слънцето припече, ветрецът престана, гората заглъхна; само бръмченето нарой мухи се чуваше сега, и то твърде гръмливо сред мъртвешката тишина... Аз вървах вече между две високи стени от дървета. Един разбойник не би нащел по-сгодно място за престъпление. При един завой инстинктивно се обърнах назад и потръпнах: видях двамата италианци, че се мярнаха на пътя и тозчас потънаха в шумака. Разбрах всичко: пътят правеше тук остър лакът; очевидно те нагазиха напреки през гъстълака, за да ми излязат отпреде и пресечат пътя, вярвайки, че не съм ги видял... Тотава аз силно боднах коня. Когато дойдох на точката на пресрещането, видях, че двамата злодейци идеха през една козя пътека – два-три разкрача

ни разделяха само! Тогава закарах по един лудешки начин, без да обръщам внимание на урвестите места, ни на дълбоката пропаст, над която пътят се намери. Като за беда той стана по-лош: препречваха го редове озъбени канари, които образуваха някакви неправилни и невъзможни стъпала по стръмнината му. На едно такова стъпало конят се подхлъзна и падна. Краката ми се закачиха във въжените стремени и аз с ужас разбрах, че изплашеното животно в напъванията си да се повдигне се подхлъзваше и наваляше неудържимо към дълбоката пропаст заедно мене. Нададох вик... В същия миг над главата ми се мярнаха и главите на злодейците... Аз видях, че русият извади камата си... Тозчас усетих, че краката ми се освободиха от фаталните примки, и аз се оттеглих бързо настрана. Конят, хванат за поводника и облекчен от товара си, скокна тутакси на краката си, цял разтреперан от чувството за страшното и избягнато премеждие.

Аз се поокопитих.

– Грация, синьоре – избъбрах към двамата „злодейци“, които сега играеха ролята на мои спасители, крайно покъртен от страха, от смайване и от благодарност...

Аз машинално извадих портмонето си и дадох всичко, каквото имаше вътре, тоест ядката на бъдещата си фортуна. Русият италианец не прие и извика:

– Но, но, но! (Не, не, не!)

Па и двамата ми помогнаха да се кача.

– Грация, грация, синьоре... – повтарях им аз идничките италиански думи, които знаех, като потеглих пак.

Двоицата италианци пак изчезнаха в гората.

На следния завоя аз срещнах Здравка, кираджия си, който се връщаше да ме дири.

Дружината, доста безпокойна от замайването ми, ме възчакваше на една полянка горе. Аз бях доста сърдит, но не им загатнах нищо за странното си приключение. Едно от досада, друго от страх да се не загаврят, понеже чувствавах, че още треперех.

Кога само стигнахме в Троян, аз попитах пак единия другар:

– Какви бяха тия италианци, дето ги видяхме на Карнарския хан?

Той ме погледна значително.

– Аз нали ти казах? Късо...

И направи знак, че не желае да говори повече за едно опасно нещо.

– Хайдучи ли? – шепнех аз.

– Над хайдучите баш хайдучи – каза той.

– Отде ги знаеш?

– Едного познах... Късо. Пази боже да се срещнеш с такива хора.

И видът на тоя предпазлив другар ставаше още по-тайнствен.

Аз напразно се трудох да изчепкам от устата му нещо положително.

Но за случката си аз не му казах.

.....

.....

Две години след това аз се завърнах живо и здраво в родното си място, без да успея да стана нито Крез, нито Ротшилд във Влашко. Вместо грамада злато баща ми с ужас видя, че изгърсих пред него куп ръкописи с раздирателни поеми и оди!...

В първите дни на завръщането си отидох на гости у приятеля К. Там заварих куп младежи. Моето неочаквано влазяне ги посмути; те се спогледаха знаменателно и крадешком. Аз разбрах недоумението им и угадих характера на събранието им: от два-три дена се носеше слух, че дякон Левски е в града; това събрание беше свикано или от него, или за него несъмнено.

– Господин К. – извиках високо и почти в негодувание към домакиня, – моля ви, срамота е това шушукане, запознайте ме и мене с българския герой и апостол Левски!...

При тия мои думи възцари се пълно мълчание.

Мнозина обърнаха очи към врачката на едно килерче, която скръцна.

Излезе оттам един господин; той беше облечен селски.

– Та ние се веке познаваме от старо време – обади се същият весело, като приближаваше към мене.

– Ах, вие ли сте? – извиках замаян и поразен, като познах в тоя селянин русия италианец в синята блуза при карнарските кривини, същия, който прерязва с кама стремената.

И ние се прегърнахме сърдечно и целунахме пред слисания наскоро съставен комитет, на който и аз станах член.

Така се аз запознах с Левски.

Кой беше другият, черният италианец в карнарските кривини, не узнах; но няма съмнение, че и той беше апостол.

София, 1892

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Надежда Владимирова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5006>]